

Sociologia ambiental

2015/2016

Codi: 101129

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500262 Sociologia	OB	3	2

Professor de contacte

Nom: Josep Espluga Trenc

Correu electrònic: JosepLluis.Espluga@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Equip docent

Guillem Sala Lorda

Prerequisits

No n'hi ha cap

Objectius

L'objectiu del curs és doble. Per un costat, es pretén entendre les relacions entre naturalesa i societat a través de les diferents aportacions teòriques que des de les ciències socials s'ha fet a aquestes qüestions, en particular des de la ja llarga tradició de la sociologia ambiental. Per un altre costat, es pretén reflexionar sobre els riscos ambientals, les seves implicacions socials i polítiques i els principals debats teòrics i pràctics relatius a la seva gestió i governança. En tots dos objectius es posarà l'accent en la qüestió del poder i les desigualtats, en el paper de la ciència en la definició i gestió de les problemàtiques ambientals, i en els diferents tipus de respostes socials als riscos ambientals.

Competències

- Analitzar problemes derivats de l'aplicació de polítiques públiques i de situacions de conflicte reconeixent la complexitat dels fenòmens socials i de les decisions polítiques que afecten la democràcia, els drets humans, la justícia social i el desenvolupament sostenible.
- Aplicar els conceptes i els enfocaments de la teoria sociològica, especialment les explicacions de les desigualtats socials entre classes, entre gèneres i entre grups ètnics, a la posada en pràctica de les polítiques públiques i a la resolució de les situacions de conflicte.
- Avaluar les aportacions dels enfocaments sociològics a l'estudi de la cultura, l'educació, la interacció entre societat i medi ambient, la política social i el treball.
- Demostrar que es comprenen els enfocaments de la teoria sociològica, així com els diversos vessants, interpretacions i el context històric.
- Demostrar que es comprenen les anàlisis dels fenòmens socials presentades en llengua anglesa, i observar-ne els punts forts i febles.
- Descriure els fenòmens socials de manera teòricament rellevant i tenint en compte la complexitat dels factors implicats, de les seves causes i dels seus efectes.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Gestionar el propi temps: planificar l'estudi propi, gestionar la relació amb un tutor o tutora o un assessor o assessora, i establir i complir els terminis adequats per a un projecte de treball.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar la mateixa anàlisi social i ambiental a algun altre país.
2. Comparar els enfocaments teòrics sobre la interacció entre la societat i el medi ambient.
3. Definir els conceptes sociològics que interpreten la interacció entre la societat i el medi ambient.
4. Definir la interacció societat-medi ambient des d'aquests enfocaments.
5. Demostrar que es comprenen les anàlisis dels fenòmens socials presentades en llengua anglesa, i observar-ne els punts forts i febles.
6. Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
7. Discriminar la visió de la societat que aquests actors donen per descomptada.
8. Distingir els conceptes que adopten els actors implicats en aquestes polítiques i conflictes (productivistes, ambientalistes, sostenibilistes, etc.).
9. Distingir els conceptes sociològics, així com els mètodes i les tècniques de recerca social comunament utilitzats per la sociologia ambiental.
10. Expressar els supòsits epistemològics des dels quals s'ha llegit aquesta interacció.
11. Gestionar el propi temps: planificar l'estudi propi, gestionar la relació amb un tutor o tutora o un assessor o assessora, i establir i complir els terminis adequats per a un projecte de treball.
12. Identificar els fenòmens socials pels quals la societat i el medi ambient interactuen.
13. Relacionar els conceptes, els mètodes i les tècniques de la sociologia ambiental amb els debats teòrics i metodològics generals.
14. Relacionar els enfocaments de la teoria sociològica en els seus diversos vessants amb la dimensió ecològica global.
15. Relacionar els enfocaments teòrics amb els debats sobre l'ordre, el canvi social i el capitalisme.
16. Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.
17. Utilitzar-ne l'anàlisi per retre compte de la realitat social i ambiental d'Espanya i de Catalunya.

Continguts

Continguts:

1. Relacions naturalesa / societat

Diferents interpretacions teòriques

Vectors ambientals: aigua, energia, residus, alimentació, biodiversitat, territori i urbanisme, qualitat de l'aire i canvi climàtic (aquests vectors aniran apareixent també en la resta d'apartats del programa)

2. Preocupacions ambientals contemporànies

Orígens i evolució. Diferents interpretacions teòriques (causes basades en la tecnologia, en la economia, en la política, en les institucions, construccionisme social, etc.).

Explicacions ecològiques: Escola de Chicago (Park, Burgess, etc.); Model POET (Duncan); Model HEP-NEP (Catton & Dunlap), etc.

Explicacions des de l'economia política: Model Roda de la producció (Schnaiberg); Segona contradicció del capitalisme (O'Connor); Ecologisme popular (Martínez-Alier); Societat del Risc (Beck), Modernització Ecològica (Mol i Spargaaren), etc.

3. Riscos ambientals

Concepte de risc i les seves implicacions socials i polítiques

Percepció social dels riscos ambientals i tecnològics: Diferents perspectives (psicomètriques, culturals, institucionals, etc.).

Conflictes ambientals: Models d'anàlisi de l'estructura dels conflictes.

4. Moviments socials i medi ambient

Els orígens de la mobilització socioambiental: El conservacionisme i l'ambientalisme obrer.

L'increment (de la percepció) dels riscos ambientals i el nou ecologisme (o ecologisme polític).

Altres moviments socials (naturisme, etc.) i evolució contemporània (plataformes, etc.)

5. Polítiques ambientals

Modernització ecològica i desenvolupament sostenible

Governança ambiental i el principi de precaució

Decreixement i transicions vers la sostenibilitat

Metodologia

La metodologia docent inclou les següents activitats:

1- Classes magistrals

2- Seminaris: Aprenentatge cooperatiu, treball en petits grups a l'aula i debats.

3- Realització de treball en grup

4- Preparació de prova escrita. Anàlisi i estudi de lectures i materials.

5- Prova escrita (examen).

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	23	0,92	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 17
Seminaris	15	0,6	1, 2, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 17
Tipus: Supervisades			
Tutories	15	0,6	3, 5, 11
Tipus: Autònomes			
Treball de l'estudiant	90	3,6	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura consta de:

a) Assistència a dos **seminaris**, que requeriran una posterior reflexió individual escrita (**20%** de la nota final, 10% cada seminari).

b) Un **treball col·lectiu** d'anàlisi d'un conflicte ambiental (**30%** de la nota final).

c) Un **examen** (50% de la nota final).

Criteris:

L'examen i el treball col·lectiu s'han d'aprovar per separat.

La nota final resulta de la mitjana de totes les notes parcials (seminaris, examen i treball col·lectiu), d'acord amb la proporcionalitat indicada.

Els o les alumnes que per algun motiu justificat no puguin realitzar aquestes activitats, podran pactar altres mètodes d'avaluació individual (sempre que ho facin abans la data que indiquin els professors a l'inici del curs).

En cas que algú no es presenti a l'examen o no faci el treball de grup es considerarà 'No Avaluable'.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Examen	50	5	0,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17
Reflexions dels seminaris	20	1	0,04	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17
Treball de grup	30	1	0,04	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17

Bibliografia

Bibliografia bàsica:

El dossier de bibliografia bàsica es podrà aconseguir a la copisteria i inclourà les lectures bàsiques per a poder seguir les classes:

- Commoner, B. (1992) "En guerra con el planeta". *En paz con el planeta*. Barcelona: Crítica. Pàgs. 11-24.
- Schnaiberg, A. (1998) "Politizando la rueda de producción: Los programas de reciclaje de residuos sólidos en Estados Unidos". *Revista Internacional de Sociología*, 19-20: 181-222. [Versió en anglès: "Politicizing the treadmill of production: reshaping social outcomes of 'efficient' recycling". Working paper, Institute for Policy Research, Northwestern University, Evanston, IL USA. (Disponible a: <http://www.sociology.northwestern.edu/people/faculty/allan-schnaiberg-publications.html>)]
- Beck, U. (2002) "De la sociedad industrial a la sociedad del riesgo: cuestiones de supervivencia, estructura social e ilustración ecológica". Cap. 3 de: *La sociedad del riesgo global*. Madrid: Siglo XXI. Pàgs. 75-112.
- Espluga, J. (2007) "Per una sociologia dels riscos tecnològics". *Àmbits de Política i Societat*, núm. 36, p. 34-38.
- Riechmann, J. & Fernández Buey, F. (1994) "Ecologismo, proteccionismo, ambientalismo: una aproximación histórica" + "El ecologismo contemporáneo". Caps. 3 i 4 de: *Redes que dan libertad. Introducción a los nuevos movimientos sociales*. Barcelona: Paidós. Pàgs. 103-142.
- Espluga, J. (2013) "Riscos ambientals i moviments socials a Catalunya". A: *Societat Catalana 2012*. Barcelona: Associació Catalana de Sociologia - Institut d'Estudis Catalans. Pàgs. 135-156. [<http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000190%5C00000045.pdf>]

- Fernández, F. & Duch, G. (2011) "2010. "El terremoto alimentario. Causas de la crisis alimentaria y tendencias de futuro". *La situación del mundo 2011. Informe anual del Worldwatch Institute*. Barcelona: Icaria. Pàgs. 337-422.
- Prugh, T.; Flavin, C.; Sawin, J.L. (2005) "Cambiando la economía del petróleo". En: *La situación del mundo 2005. Informe anual del Worldwatch Institute sobre progreso hacia una sociedad sostenible*. Barcelona: FUHEM, Icaria. Pàgs. 185-215.

(Nota: algun d'aquests textos pot ser substituït al dossier definitiu)

Altra bibliografia recomanable:

Barley, N. (1998) *El antropólogo inocente*. Barcelona: Anagrama.

Beck, U. (1992) *Risk Society; Towards a New Modernity*, London, Sage. [La Sociedad del riesgo. Barcelona: Paidós, 1998]

Beck, U. (1999) *World Risk Society*. Cambridge. Polity Press. [La Sociedad del riesgo global. Madrid: Siglo XXI, 2002]

Beck, U. (2009) *The World at Risk*, Cambridge, Polity Press.

Bulkeley, H.; Jordan, A.; Perkins, R.; Selin, H. (2013) "Governing sustainability: Rio+20 and the road beyond", *Environment and Planning C: Government and Policy*, 31: 958 - 970.

Carson, R. (2002) *Silent Spring*, New York, Mariner Books (Houghton).

Brundtland, G.H. (1989) *Nuestro Futuro Común*, Madrid, Alianza Editorial (Comisión Mundial Del Medio Ambiente y del Desarrollo).

Del Río, J. (2015) *Guía del movimiento de transición*. Madrid: La Catarata.

Dunlap, R.E.; Buttel, F.H.; Dickens, P.; Gijswitj, A. (2002) *Sociological Theory and the Environment. Classical Foundations, Contemporary Insights*. Lanhan: Rowman & Littlefield Publishers.

Espluga, J. (2005) "Els debats socials de la biotecnologia", *Papers de la Fundació Rafael Campalans*, núm. 144, p. 1-29. [http://www.fcampalans.cat/uploads/publicacions/pdf/paper_biotecnologia.pdf]

Espluga, J. (2012) "Riscos ambientals, plans d'emergència i desigualtats de gènere". A: M. Freixanet (coord.) *Sostenibilitats. Polítiques públiques des del feminisme i l'ecologisme*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials. Pàgs. 189-226.

Espluga, J. (2013) "Riscos ambientals i moviments socials a Catalunya". A: *Societat Catalana 2012*. Barcelona: Associació Catalana de Sociologia - Institut d'Estudis Catalans. Pàgs. 135-156.

European Environment Agency (2013) *Late Lessons from Early Warnings: Science, Precaution and Innovation*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Foster, J.B. (2012) "The Planetary Rift and the New Human Exemptionalism: A Political-Economic Critique of Ecological Modernization Theory". *Organization Environment*, 25: 211-237.

Garcia, E. (2004), *Medio Ambiente y Sociedad*. Madrid: Alianza.

Hobbelink, H. (Ed.) (1987), *Más Allá De La Revolución Verde. Las Nuevas Tecnologías Genéticas para la agricultura, ¿Desafío O Desastre?* Barcelona: Lerna / Icdá.

Humphrey, C.R.; Lewis, T. L.; Buttel, F.H. (2002) *Environment, Energy, and Society: A New Synthesis*. Belmont, CA: Wadsworth Group.

Irwin, A. (2001) *Sociology and the Environment*. Oxford. Polity Press.

- Jackson, T. (2011) *Prosperidad sin crecimiento. Economía para un planeta finito*. Barcelona: Icària.
- Lash, S.; Szerszynski, B.; Wynne, B. (1996), *Risk, Environment and Modernity*. London: Sage.
- Latouche, S. (2007, Or. Francès 2004) *Sobrevivir al Desenvolupament. De la Descolonització del Imaginari Econòmic a la Construcció de una Societat Alternativa*, Barcelona, Icaria.
- Latouche, S. (2008), *La Apuesta por el Decrecimiento. ¿Cómo Salir del Imaginario Dominante?*, Barcelona, Icaria.
- Lemkow, L. (2002), *Sociología Ambiental*. Barcelona: Icària.
- López Cerezo, J.A.; Luján, J.L. (2000) *Ciencia y Política del Riesgo*. Madrid: Alianza.
- Martínez Alier, J.; Oliveres, A. (2005), *¿Quién Debe A Quién? Deuda Ecológica y Deuda Externa*, Barcelona, Icaria.
- Montagut, X.; Dogliotti, F. (2006), *Alimentos Globalizados. Soberanía Alimentaria y Comercio Justo*, Barcelona, Icaria.
- Naredo, J.M. (2006) *Raíces económicas del deterioro ecológico y social*. Madrid: Siglo XXI.
- OCDE (2008) *Desarrollo sostenible: vincular la economía, la sociedad, el medio ambiente*. (Resumen). París: OECD.
- Ortega Cerdà, M.; Calaf Forn, M. (2010) *Equitat ambiental a Catalunya*. Barcelona: Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible.
- Pardo, M. (1998) "Sociología Y Medio Ambiente: Estado De La Cuestión". *Revista Internacional de Sociología*, 19-20: 329-367.
- Patel, R. (2008, Original Anglès 2007), *Obesos Y Famélicos. El Impacto de la Globalización en el Sistema Alimentario Mundial*. Barcelona: Los Libros Del Lince.
- Redclift, M and Benton, T. (1994) *Social Theory And The Global Environment*. London. Routledge.
- Riechmann, J.; González-Reyes, L.; Herrero, Y.; Madorrán, C. (2012) *Qué Hacemos Hoy Cuando Nos Encontramos Frente A La Amenaza De Una Crisis Mayor Que La Econòmica: La Ecològica*. Madrid: Akal.
- Rockström, J. et al. (2009): "Planetary Boundaries: Exploring the Safe Operating Space for Humanity", *Economy and Society*, 14(2): 32.
- Schloeser, E. (2001) *Fast food nation*. Boston : Houghton Mifflin.
- Schnaiberg, A. and Gould, K. A. (1994) *Environment and Society. The Enduring Conflict*. Caldwell: The Blackburn Press.
- Sempere, J. (2009) *Mejor con menos. Necesidades, explosión consumista y crisis ecológica*. Barcelona: Crítica.
- Sempere, J.; Riechmann, J. (2000), *Sociología y Medio Ambiente*. Madrid: Síntesis.
- Spaargaren, G.; Mol, A.P.J.; Buttel, F. (2000), *Environment and Global Modernity*. London: Sage.
- Tábara, J.D. (2003) "Teoría socioambiental y Sociología Ecológica". En: S. Giner (coord.), *Teoría Sociológica Moderna* (págs. 431-457). Barcelona: Editorial Ariel.
- Tello, E. (2005) *La historia cuenta. Del crecimiento económico al desarrollo humano sostenible*. Barcelona: El Viejo Topo.
- Vivas, E. (2014) *El negocio de la comida*. Barcelona Icària.